

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrletno 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar.) — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamesne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Cesarjeva zahvala.

Njegovo c. in kr. apostolsko Veličanstvo je gospodu ministru predsedniku najmilostljivejše blagovolilo poslati naslednje Najvišje svojeročno pismo:

„Ljubi grof Taaffe!

Veselje, katero je Moje očetovsko srce v teh dnevih napolnjevalo, občutil sem v dvojni meri po mogočnem vtisu splošnega srčnega sočutja, s katerim je skupna velika družina Moje države narodov ženitev cesarjeviča, ljubega sina Mojega, z menoj slavila. Globoko genjen od navdušene radosti, katera je Mene, cesarjeviča in cesaričinja na Dunaji obsipala, in od preveselega prejema brezštevilnih čestitanj, katera so iz vseh dežel in vseh krogov prebivalstva došla ustno, pismeno in telegrafsko, izrekam s tem v Svojem in v novoporočenih imenu za vse te genljive dokaze ljubezni in zvestobe, za to iz srca izviračo in v srce segajočo verno udanost, za sijajne slavnostne naprave, za mnogoštevilne dobrodelne čine in vseh vrst ustanove, za globokočutna častna darila, za vse in vsako vsem skupaj in vsakemu posebe Svojo presrečno zahvalo. Zaklad ljubezni in zvestobe, ki se je Našima otrokoma v teh dnevih pokazal, in katerega se bodeta za vso bodočnost ohraniti trudila, je Meni in Mojej hiši srečo oznanjujoče znamenje ravno sedaj sklenenej zakonskej zvezi, za katero Jaz s Svojimi narodi prosim nebeskega blagoslova.

Naročujem Vam, to splošno dati na znanje, želim, da se Moja cesarska zahvala čuje do najubožnejše kočice in do skrajnih méj Moje države, ker se mi je od vseh strani v najrazličnejših jeziki in oblikah javil ljubezni jednaki čut, kakoršen se je v krasnem vedenji pre-

bivalstva Dunajskega pokazal tako nepozabljivo lepo.

Na Dunaji, 12. maja 1881.

Franc Jožef, s. r.“

Takó govori samo dober oča proti otrokom; takó ljubeznjivo morda ni še nikdar govoril noben vladar, kakor se zahvaljuje preljubljeni vladar, cesar Franc Jožef I., ki v svojej ljubezni obsega vse stanove in vse avstrijske narode.

Gospodarske stvari.

Dvajsetero pravil sadjerejem.

II. 11. Nasvetujemo zasajena drevesca oviti s slamo, da jih spomladni vetrovje preveč ne izsušijo. Zoper zajce se jeseni drevesca pomažejo z apneno vodo ali se ovijejo s trnjem.

12. Jabolčna, gruškova in črešnjeva drevesa ni treba pri zasajanji prirezovati pač pa se drugo leto naj zlasti slabe vejice prikrajšajo. Slive prirezujejo se do 5—6 očes.

13. Sprva vsako leto, pozneje pa vsako 2—8 leto, se jeseni v kroni porežejo vse prepogoste ali križem razstoče veje. Suholjad in vsi tati ali hobodki se odstranijo vsako leto.

14. Vsaka rana na deblu in vejah se ima opazno prirezati in z drevesnim voskom zamazati. Odprta debela kaže zamazati s katranovcem. Bolene veje treba je gladko odrezati in zamazati.

15. Meh, lišaj, posušena skorja se ima postrugati. Časih je svetovano, da močnejše veje in deblo pomažemo z zmesjo apnene vode, kravjeka ali ilovice.

16. Zemlja okoli debela se naj večkrat okoplje in pokrije z gnojem ali tratnico na opak položeno.

17. Ožig in rak moramo hitro izrezati ter bolene dele spirati z gnojnico, katerej smo nekoliko lesnega pepela primešali. Slabotna debela kaže narezati; kder pa preveč kecmeca teče, ondi se naj nekaj korenin podreže.

18. Gnoji se drevesom spomladi, da močno v les rastejo, meseca julija in avgusta pa, da nastavijo močnih popkov evetnih za prihodnje leto. Najboljše gnojilo je gnojnica. Ta se ima precej proč od debla vlivati ali v narejene luknje ali v izkopani okrog, da se potem skoz zemljo do korenin cedi.

19. Stara drevesa zamoremo pomladiti, ako jim vejevje prirežemo, slabe sorte pa zboljšamo s tem, da jim vcepimo boljših sort. V stare jame, kder je prej stalo sadunosno drevo, ne smemo nikedar vsaditi mlado drevo iste sorte.

20. Dober drevesni vosek se naredi, ako vzamemo 250 gramov smole, ga pri malem ognju mešamo s spiritom, kojega se porabi 40—50 gramov. Lim, s katerim se pomažejo ovitki za debla, da ob njih gosenice itd. obtičijo, se naredi, ako pomešamo 5 delov repinega olja, 1 del masti, 1 terpentinovca, 1 del kolofonija, ali pa 3 dele etera in 1 del terpentinovca. Za nasad priporočujejo se a) jabelka 1. za mokrotne lege: Gravensteinarce, knježnjak, kratkopezelj, žolti žlahtnik, Harbertova in Baumanova rejneta, zlasti rejneta Blendheimska; 2) za suha zemljišča: Atlantovo jabelko, grof Nostic, car Aleksander, zeleni knježnjak; 3) za vsako zemljišče: poletna dišavka, virginski šopek, Pleissenski rambur, poletna parmena, risasti jesenski kalvil, voščena rejneta, Langtonovo jabelko, zimska zlata parmena, Dansko jabelko, nemski zlati Pepping, muškarna, orlejanka, velika kaselska rejneta, škrlatni Covsinot, ledno jabelko. Elbersdorfsko in Ananas-rejneta pa kaže cepiti na stara močna jabolčna drevesa; b) gruške 1. v zavetnih, toplih in mokrotnih legah: julijeva dehatovka, poletna zgodnja gruška, poletna apotekarca, Viljamova kristnica, dobra Lojzika, bela jesenska, Napoleonka, Kolomanova maslenka, Ligelnovka, Dielovka, žlahtna maslenka, regentovka, zimska dehatovka; 2. v vsakem zemljišči: Magdalenka, zelena jesenska, rujava in rudeča bergamotka, Esperenova gruška, Marija Lojza.

Neumni kolar.

M. Pri konjskem razpolu, t. j. pri konjih, oslih, mezigih, mulah in še pri nekterih živalih tega plemena, ki se pa le v drugih južnih in jutrovnih deželah nabajajo, prikazuje se še druga tudi po postavi zavarovana bolezen, ki se ji tiščavka ali neumni kolar pravi. Skali se živali jasna zavednost, kar ima svoj izvir v boleni spremembi možganov. Kakšne so pa prikazni te bolezni? Ako se tak konj, ki je na tej bolezni bolen, v hlevu opazuje, vidi se, da je ves za-pan, proti vsem vtiskom od zvonaj malomaren, da se pogosto ves topoglavo v stvar zagleda in včasih tako spozabi, da mu seno ali druga krma nežvekana v gobci zastane. Z očmi včasih na pol meži. Živina je sploh prav lena in vse njeno vedenje kaže veliko malomarnost do vsega, kar bi jo sicer zanimati imelo in v zdravem stanu tudi res zanima. Se-

veda mora biti živina izpočita, mirna in ne zdelana. Če se pri taki živini gori opisane prikazni vidijo, takrat se sme na rečeno bolezen pri uji sklepati. Pri izdelanem in močno spehanem konji je mogoče, da se tudi očna trudnost opazi.

Hoja je pri konji, ki ima tiščavko, negotova in omahljiva. Živina noge visoko vzdiguje in jih zopet prav rahlo na zemljo postavlja, kakor da bi čez same neravnosti hodila ali pa po globokem snegu gazila. Če se tak konj v voz vpreže, ga ali naprej ali pa na stran zavleče, se v krogu vrti in se pogosto ob stvari, ki so mu ravno na poti, obpotekava in z glavo ob nje zadeva. Nobeno kreganje ali tepenje z bičem ga ne more iz njegove nezavesti izdriniti in le od časa do časa se sam od sebe brez vsega vzroka nekak prestraši. Iz vsega povedanega je jasno, da ima tiščavka svoj sedež v možganih in sicer v tem, da se je voda po možganih razlila in da pritiska. Iz tega pa je tudi razvidno, da o popolnem ozdravljenju tiščavke še misliti ni, naj se nektera zdravila in nekteri pomočki še bolj priporočajo. Vse, kar se da doseči, je nekoliko vzlajšanje te hude bolezni.

Vzroki, kateri to bolezen vzročujejo, se raznovrstni imenujejo, med drugimi najbolj krma, katero želodec živine težko prekuha in prebavi kakor ajdina, grah, bob. Pa tudi huda poletna vročina, če se žival nji neposredno in zelo izpostavlja. Je še tudi drugih vzrokov, ki zelo na možgane živine delujejo in to bolezen uzročajo. Skušnja je učila, da je tako bolenim konjem po zimi in o hladnem vremenu lajše, po leti in v večji vročini hujše.

Kaj je boljše, puter izpirati ali ne?

M. V nekterih krajih, kakor je znano, nimajo navade novo izmedeni puter izpirati. K večjemu ga s čisto vodo nekoliko oplaknejo. Pravijo, da je močno izpiranje novo izmedenega putra temu na kvar, a ne na korist, ker lepi duh njegov po izpiranju v zgubo gre, in se puter nekako mazati začne in rad žoltav postane. Namesto da puter izpirajo, ga rajše tako dolgo časa gnjetejo, da vso matudo do zadnje kaplje iz njega izgnjetejo. V drugih krajih pa mislijo nasprotno, da je neobhodno potrebno puter izpirati, tako posebno Francozje, ki znajo posebno dober in okusen puter izmesti. Seveda govorimo tukaj le o čerstvem, čistem putru, ki je brez vsega madeža in brez vse kvari. Drugače je s slabim že pokvarjenim putrom ki se mora z izpiranjem nečistote in pokvarjenih delkov oprostiti. K temu vprašanju se tudi že pridruži drugo vprašanje ali se mora puter soliti ali ne, ker sol odpravljanje mlečnih delkov iz putra pospešuje.

Da postane puter v resnici dober, je treba vse mlečnate delke iz njega odpraviti. Do tega priti pa je mogoče po dveh potih: 1. Poslužujemo se vode, da vse mlečnate delke iz putra odpravimo, 2. ali pa se vode ne poslužujemo, da to dosežemo

in puter tako dolgo gnjetemo, da ni več mlečnih delkov v njem. Obe ti poti imate svoje zagovornike med najbolj slovečimi pridelovavci putra. Oni, kateri izpiranje zametujejo, pravijo, da voda putru lep in dober okus jemlje. V mnogih mlekarijah se puter brž v pinji izpira, predno se iz nje vzame. Pri tem ravnanju je prav malo vode potrebno. Pranje se tako dolgo nadaljuje, da slednjič čista voda iz raz putra v pinji priteče.

Kakor pri vsakem delu in ravnanju s kako rečjo je tudi pri gnjetenju in izpiranju putra na tem veliko ležeče kako se delo opravlja in opravi. Z napačnim gnjetenjem in stiskovanjem se more tudi puter mehek narediti tako, da se slednjič mazati začne, kakor z izpiranjem. Če se pa puter na pravi in primerni način gnjete, nikdar mehek ne postane. Da puter po nerodnem in premočnem izpiranju dober in lep duh in okus rad zgubi, to je razvidno in nikdo o tem dvomiti ne more. Ravno tako pa je tudi še vprašanje ali izpiranje ali vsakovrstno gnjetenje vse mlečne delke iz putra v taki meri odpravi, kakor je to potrebno če hočemo prav dober puter imeti.

Kako siratko porabiti.

Po velikih sirarnah in mlekarstvih se dosti-krat toliko siratke nabere, da se ne ve kam z njo. Svinj se ne more povsodi toliko držati, pa mlečni sladkor iz nje delati ne kaže vselej in vsakokrat, zato ker se delo ne izplača več. Vendar pa ima siratka mnogo redvinih snovi v sebi in škoda je, ako jo zavrzijo. Zato je neka poskušnja zanimiva, katero je sicer do zdaj le bolj v mali meri Poljak J. žl. Krasicki napravil in sicer s tem namenom, da bi redivne snovi siratke ne šle pod zlo, ampak se koristno upotrebile. Ta skušnja gre pa na to, kako bi se siratka dala ohraniti, in za prevažanje sposobna storiti. Krasicki se je prizadeval siratko, kolikor mogoče najbolj vseh vodenih delkov oprostiti, kar je s kuhanjem in ohlajevanjem najbolj dosegel. Po tem potu je dobil precej gosti, uže močniku podoben sok, v kterega je potem moke, otrobov, žitnega drobljanca, celo pleve in iz mlinov pometene smeti zamesiti dal in tako nekako testo dobil, katero se potem kakor kruh v peči zapeče. Dobljeni kruh se zopet zreže, zdrobi, razhladi in zopet pomeši in drugikrat v peči speče. Na tak način nastane po dvakrat spečena peka tako imenovan suhar ali prepečenec, ki se lahko iz kraja v kraj prevažati in dolgo hranjevati da. Kedar je treba, se tega dvakrat pečenega kruha nekaj nareže, z vodo, toplo ali mrzlo, namoči in živini položi, ki ga kaj rada jemlje. Naj bi kdo poskusil s takim suharjem, v lačnih letih bi bil dober nadomestek živinski klaji.

M. Proti gosenicam. Na Badenskem, ktera nemška dežela se sploh vrt celega Nemškega imenuje, imajo že dalj ko jeden človeški rod postavo, po kateri na odločeni dan komisijoni po deželi hoditi začno, da se vidi in izreče, ali so sadna dre-

vesa tudi gosenic povsodi tako obrana, kakor to postava zapoveduje. Tudi pri nas imamo take postave, ki zapovedujejo sadna drevesa gosenic obirati. Na Badenskem se nemarni posestnik brez vsega usmiljenja kaznuje, ki občnemu blagru po svoji malomarnosti škoduje. Komisijoni so tam iz sodržavljanov sestavljeni in to so sodniki in kaznovavci takih nemarnih kmetovavcev, na kterih stroške potem komisija sadna drevesa njihova obrati da. Tudi državni uradniki, ki so pobiranje gosenic po sadnem drevju ob cesti, ki so tam povsodi s sadnim drevjem na obeh straneh obsajene, opustili ali zanemarili, se tudi v denarji kaznujejo. Tudi pri nas so podobne postave ali nikogar ni, ki bi te izvrševal, ni nikogar ne, ki bi njihovo izpolnjevanje o pravem času nadzoroval in čeval. Postava je le bolj na papirji. Kdor svojo sadno drevje gosenic in metuljev, ktere je nemarni sosed obrati zanemaril, braniti hoče ta bi moral letati od Poncija do Pilata in tožiti. Zakaj je toraj taka postava, če se ne izvršuje?

Dopisi.

Od Device Marije v Puščavi. (Cesarjevičevoro) smo v kljub neugodnemu vremenu tudi pri nas prav dostojno obhajali. Po slovesnej sv. meši, pri katerej je izvanredno število pobožnih faranov prosilo za srečo novoporočencev, podali so se šolarji v prostore g. šolsk. načelnika, ter so se s kruhom, vinom in pivom zadostno pogostili. Ko so se nazaj v šolo povrnili, razdelila se je med nje slavnostna knjižica „Cesarjevič Rudolf“ preč. g. župnik pa so mladino obdarili s premnogimi dobnostmi, s katerimi so ji mnogo nedolžnega veselja napravili. Pred jako zalo okinčanami cesarskimi podobami se je še enkrat zapela cesarska pesen, na kar se je svečanost se „živijo“ klici na prezvišena poročenca in nju pretvitle stariše končala. Očitno zahvalo izrekamo g. Goedelnu za podarjene nam slavnostne knjižice, kakor tudi za poslane denarje, kateri se bodo zvečinoma v nakup bukev in drugih šolskih reči za uboge šolarje porabili.

Od Jarenine. (Poroko cesarjevičevoro) smo tukaj slovesno obhajali. Že na predvečer je pokanje možnarjev okoliščanom, sviranje godbe in bengalična razsvetljava našega kraja naznanjala začetek slavnosti. Vsak udani hišnik je svoja okna z lučmi nastavil; bilo je svetlo, ko po belem dnevi. Ljudstva se je precej sošlo, ter pozno v noč pri g. županu ostalo, kjer se je plesaželna mladina sukala. Na dan svečanosti je k juternci svirala godba in gromel možnarjev pok. Ob 8. uri se poda šolska mladina peljana od učiteljev v slovesni procesiji z godbo, kateri so se pridružili gospodi šolski načelnik, župan in žandarji, v cerkev, kjer je bila slovesna muzikalična sv. meša in „Te deum“, in potem se je pela cesarska pesen. Po sv. meši se poda šolska mladina z obil-

nim občinstvom k cesarski lipici, krog katere je bil nežen vrtič v spomin cesarjevičeve poroke napravljen in cvetljicami okinčan. Cesarska lipica je bila z vencu in bandericami preobložena. Tukaj razloži učitelj pomen danešnje slovesnosti, ter ljubi mladini vžiga ljubezen in udanost do preblage cesarske hiše in konča s trikratnim živjoklicem na ljubeznjivo cesarsko rodovino. Zdaj še v drugič zapoje cesarska pesen, po kateri se je šolski mladini med godbo, postreglo z darovi, katere so blaga srca in ljubezen do mladine bila učiteljem izročila, za katere se jim tukaj v imenu šolske mladine presrečno izreče: Bog plati!

Iz Cirkovec na Dravskem polju. (Cesarjevičeva poroka.) Ob šestih zjutraj je bila slovesna sv. meša, h kateri se je razun šolske mladézi obila množica tukajšnjih faranov zbrala. Po sv. meši so učenci skupno z odraščeni zapeli „Tebe Boga hvalimo“, in po sv. blagoslovu učenci sami: „Kaj se Avstrija raduješ“ od g. Nedveda. Po cerkvenem opravilu je šla šolska mladéž v šolsko izbo, kjer ji je g. učitelj v kratkem govoru še enkrat v spomin vzel pomen dneva, potem pa razdelil 50 knjižic in čez 120 životopisov: „Cesarjevič Rudolf in njegova prezvišena nevesta Štefanija“, ktere so naš prečastiti gospod katehet Gr. P., svoje blago srce do šolske mladine pokazavi, kupili, in tako rekoč prvi in pravi povod k izvanredni šolski veselici postali. Božja previdnost je vendar hotela, da oni sami niso mogli veselih in hvaležnih otročjih obrazov gledati, ker jih je huda in nevarna bolezen „osepnice“ že 8. maja v posteljo podala. Tudi g. občinski predstojnik je kupil žemelj in vina, ter dal med otroke razdeliti, da so se malo okrepčali. Hvala vsem!

—č.

Iz Slov. goric. (Obžalovanja vredno postopanje slov. učiteljev.) V graški „Tagespošti“ od 4. in „Marburger-čanki“ od 15. t. m., dveh vse, kar je slovenskega, grdečih in najsurovejšim načinom psujočih laži-liberalnih časnikov, je bilo brati: zbrani učitelji sv. lenartskega okraja poslali so dr. Schmidererju in njegovim somišljenikom v državnem zboru najtoplejšo zahvalo za njihovo možato potezanje pri obravnavanju gledé prikraččenja 8 letne šolske dolžnosti. Ako vprašamo in iščemo po razlogih, kateri so učitelje sv. lenartskega okraja napotili k tej izjavi, moramo kot prvega navesti: politično puhlost, hlepenje po liberalnej slavi; drugič nemčursko zagrizenost proti slovenskemu jeziku; tretjič vsemogočno oblast načelnika in odbornikov sv. lenartskega učiteljskega društva. To so po našem mnenji bili razlogi, da so se nekateri zagrizenci po dolgem zimskem spanji zopet enkrat sešli ter najprisrčnejšo zahvalo „ambos-hamerju“ izrekli. Seveda sedi v omenjenem društvu tudi nekaj narodno mislečih učiteljev, a teh menda ni bilo pri seji ali so pa kimali, ko je slavni pedagog Gaber (uže kot nemčur in rogovilež znan iz sv. Petra pri Sladkih

gorah), svoj predlog stavil in utemeljeval. Kar se tiče Lienbaherjevega predloga o prikraččenju 8 letni v 6 letno šolsko dolžnost, bi bil na štajerske šolske razmere malo ali nič uplival, če bi bil tudi v gosposkej zbornici sprejet, ker štajerski deželni zbor v svojej večini liberalen bi 8 letno šolsko dolžnost pridržal; sploh pa je o tej zadevi državnemu zboru poslalo prošenj nemško ljudstvo. Da stvar tako stoji, je dobro vedelo sv. lenartsko učit. društvo, a hotelo je našim narodnim nasprotnikom pokazati svoja nemčurska srca. Tako so sijajno odkrili svojo narodno breznačajnost, nemčurstvo in sovraštvo do naroda našega in njegovega jezika. Nekateri teh učiteljev slabše slovenski jezik govorijo, kakor najpriprostejši slovenje-goriški kmet. Celó sv. lenartsko učiteljsko društvo broji okolo 14 članov in čitajo iz mej teh trije slovenske časnike, vsi drugi pa zajemajo svojo dušno hrano iz Dorfboteja, Tagespošte, Marburgerce, Celjanke in kar je še več teh lažipolnih nemških novin. Miklošičevo „Začetnico“ so zavrgli, ker nema „riba — Fisch methode“; Končnikovo so uvedli, a malo v tem slavnem društvu je takih, kateri bi bogati duševni zaklad, shranjen v drugem berilu, zamogli učencem odpreti; eden je celó na nadzornikov poziv, naj razpravlja slovensko berilo z učenci rekel: ne znam! S temi črticami smo vam hoteli, vi slavni sv. lenartski pedagogi, namigniti, da drugokrat molčite in se slovensčine učite, če hočete svojo nalogo vestno in natančno spolnovati v blaginjo in izomiko dragega nam slovenskega ljudstva; če pa uže gorite za nemštvo, takoj poberite cule in hajdi tje, kamor srce hrepeni!

Iz Ljutomera. (Naši konji. Dalje.) Ljudje so že od nekdanj s pametnim združevanjem ali križanjem žlahtnejših žrebcev s svojimi kobilami izrejevali jako žlahtna konjska plemena. Znano je, da Angleži so se povzdignili v tem obziru na najvišjo stopinjo, kajti dosedaj jih še ni noben drugi narod v Evropi prekosil. Zato mora vsaki konjerejec, ako hoče iz svoje domače plohe krepko žlahtno pleme doseči poiskati si žrebca pri Angležih. Naša visoka vlada je že od nekdanj dala iz Angleškega pripeljati žrebcev, da bi je naši konjerejci rabili za svoje kobile. Po takem je postala naša domača ploha plemenitejša, in izvira tudi naše ljutomersko angleško pleme. Samo da je postalo toto angleško pleme sčasom previsoke krvi ali prenježno. Zato bode trebalo zopet okrepčati z izvirnimi angleškimi žrebci, ki se zdaj nahajajo v Ljutomeru. Od totih so štirje čistokrvni, toraj izvni angleži, plemena Norfolk, trije polokrvni angleži in eden rus, plemena Orlov. Zastran totih žrebcev smo slišali iz ust g. dr. Klingana na vuzemski pondeljek obširen poduk, zakaj je štajersko konjerejsko društvo v naš kraj take žrebce postavilo. Naši ljutomerski konji, svedoči govornik, niso za težko vožnjo, nego za dirko, za vojško, samo da niso bili povsod zadosta znani.

Svojo pravo veljavo so dobili takrat, kedar je začelo naše dirkarsko društvo svoje delovanje. Naši dirkarji so se poskusili najprvle doma na Cvenu, lanskega leta pri deželni razstavi v Gradci, povsod z dobrim uspehom. Od graške razstave so postali bolj imenitni, in sedaj že zahtevajo višji gospodje da bi naši dirkarji se poskusili s svojimi kobilami tudi na Beč ali v Linc. (Dalje prih.)

Iz Koroškega. (Razne novosti.) Kedaj bode posvečevanje novega knezoškofa in upeljevanje v Celovci, to še ni znano natančno. — Strah zavaljo slane bil je velik in opravičen. Hvala Bogu, južni vetrovje so nas nesreče oteli. Sedaj vse kaj lepo raste. — Celovski brezbožneži so podobo sv. Janeza napali in razdrapali, v noči od 19.—20. maja t. l. pa oskrunili podobo sv. Jožefa pri vratih stolne cerkve. Porotniki imajo pri sodnji zopet veliko dela, zraven številnih tatov dobijo pred se 4 moivce, 1 tolovaja, 2 zavoljo nesramnega posilstva in 3 požigavce. — V okrajih velikovskem se potepljejo ponarejeni srebrni goldinarji. — V Černi se je velik kamen odluščil, zadel v nekega hlapca, ter ga k priči ubil. — Svitli cesar so darovali 300 fl. za stavljenje šolskega poslopja pri sv. Filipu blizu Sonnegga. Učitelji g. Monzin v Libeličah, g. Bezjak v Celovci dobila prvo plačno doklado, g. Havliček v Feldkirchnu pa drugo. Za kurate v Vrata gre č. g. Vidovič, za župnika v Stari trg č. g. Lampersberger, v Pontablo za provizarja č. g. Globočnik in v Raibl č. g. Bostijančič. Umril je č. g. Maks Mlakar, benediktinec v st. Paulu, Razpisani ste župniji sv. Kri in Zagerica do 16. juni t. l.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Z liberalci gre, hvala Bogu, čedalje bolj rakovo pot, in v svojej jezi se sami uže pred celim svetom smešijo. V državnem zboru so napravili celo „komedijo“ in vsli. Grof Hohenwart je namreč te misli, da ne kaže, da bi kdo drug, kakor edino le državni zbor sam razsodil, kdo je po pravici bil izvoljen, kdo ne. Vsled tega je nasvetoval, naj odbor 24 mož prevdarja, kaj je storiti zoper to, da so liberalci, ker so pri volitvah v velikem posestvu v gornjej Avstriji bili propali, se pritožili pri najvišjem sodišči, kder je oča liberalcev, stari Schmerling, predsednik, ki je tudi res podpisal razzodbo, da se ni prav volilo. Grof Hohenwart je rekel, če pri tem ostane, tako se lahko državnemu zboru pravica za pravico iztrga in ga po tem takem še treba ni; saj liberalci Schmerling vse končno razsoja! Liberalci Herbst je grofu Hohenwartu ugovarjal, a ker je videl, da bi propal, je pobral hipoma šila in kopita ter zbežal iz zbornice, kder je on toliko let Avstriji v nesrečo gospodoval. Za njim pritislili so vsi liberalci, se ve da tudi naš Schmerling in Forregger in Kaneri in Hackelberg in Pauer itd. s koroškimi dedi vred. Toda kam so šli? Najprej v

„kafehaus“, kder so si jezo s pivo ohladili, potem pa so šli na Kahlenberg, kder se dobro je in pije in je lep razgled črez ves Dunaj. Med tem pa so naši poslanci ne zmeneč se za pobeg liberalcev sprejeli grof Hohenwartov nasvet. To je bilo v petek, a v soboto so prišli liberalci skesani in pobiti v državni zbor nazaj ter so pomagali sklenoti zidanje železnice v Gališkem. Predlog g. Lienbacherjev zastran polajšav v ljudskih šolah bil je sprejet, čeravno so nemški liberalci ljuto se ustavljali. Pri tej priliki je gosp. Suess tudi naglašal glavni namen nove šole: ponemčevanje nemških narodov. Predsednik ga je zaradi nedostojnih besed pokregal. Zoper olajšave šolskih bremen glasovali so tudi Schmiderer, Forregger itd. Postavo zoper oderube potrdijo cesar kmalu. — Kranjski predsednik g. Winkler mudi se na Dunaji, morebiti nam donese razpust kranjskega deželnega zbora. — Južna železnica je lani imela 700.000 fl. menje dohodkov, Rudolfova pa precej več. — Cesarjevic Rudolf je bil v Budapešti sijajno sprejet. Nameraval je odpotovati v Prago pa se je vrnil na Dunaj k očetu, ker je princesinja Štefanija pretrojena ali baje zbolela?

Vnanje države. Na Ruskem se je ves narod vzdignil zoper Jude, v Odesi so 300 judovskih hiš, krčem, šnopsarij itd. podrli in razdjali; Judi bežijo tropama iz Rusije. — Bismark hoče zopet osnovati zvezo 3 cesarjev. Boji se Francoske, kder je Gambetta vse tako osnoval, da pri bodočih volitvah zmaga in brčas postane predsednik francoske republike. — Italijani še nimajo novih ministrov, konservativcev je premalo, ker se verni katoličani po strani držijo, liberalcev se pa kralj boji, ker ga nameravajo iztrati. — Tunis je sedaj v oblasti Francozov, toda turški sultan podpisava Arabe v boj in je res vže dvakrat prišlo do večje praske. Pri Chalemelu je palo 300 arabiskih Khrumirjev, a 28 Francozov. — Angleži prežijo na Egipt, ter hočejo deželo pograbit, brz, ko Francozje zasedejo Tunis popolnem. Tako gre turškemu sultanu čedalje huje; sedaj mora celo Grkom prepustiti v 3 mesecih skoraj celo Tesalijo in velik kos Epira; Albance je pa vendar užugal. Derviš-paša je več albanskih voditeljev ulovil in v Carigrad poslal. — Srbska skupščina zopet zboruje ter se ima posvetovati o novej kupčijskej nagodbi z Avstrijo.

Za poduk in kratek čas.

Poslanci dr. Tonkli, dr. Schmiderer, dr. Vošnjak pa Slovenci.

I. Lani je večina v državnem zboru prvič ozir vzela na nas uboge Slovence ter v znanej resoluciji, od našega poslanca g. dr. Vošnjaka nasvetovanej, naročila ministru za poduk in bogočastje, naj slovenskim dijakom v gimnazijah in realkah, potem učiteljskim pripravnikom na uči

teljiščih, priskrbi prilike, da se bodo v slovenskem jeziku podučevali, kakor se nemški dijaki v nemškem. Preteklo je celo leto pa ministerstvo razun nekaj malega na učiteljišči v Ljubljani, ni storilo čisto nič za nas. Slovenski poslanci so toraj bili prisiljeni prilično razprave letošnjega proračuna ministerstvo resno vprašati, zakaj da se ni zgodilo nič, ter iz nova poudarjati pravične zahteve cesarju vselej zvestih in požrtvovalnih Slovencev gledé ravnopravnosti v srednjih šolah. Prvi se je zglasil g. dr. Tonkli. Goriški Slovenci smejo slobodno ponosni biti, da so poslali tako izvrstnega moža v državni zbor. Njegov govor nam pojasnjuje našo reč vsestranski, on se ozira na Slovence vseh pokrajin in je toraj velevažen, zanimiv in podučljiv. Glasi se po stenografnem zapisniku tako-le:

„Prevažna sta dva stavka vladinega programa: skrbela bode vlada enakomerno za duševne in materijalne koristi vseh narodov v državi, in Avstrija bode zvesta svojemu zgodovinskemu poklicu branila pravice vseh dežel in narodov, nezrušljivo zvezanih v celoto. Ta program je z največjim veseljem pozdravil slovenski narod ter ga globoko v sice vsadil, kajti, besede njegove mu naznanjajo osvobojenje naroda iz žalostnega prejšnjega položaja, prenehanje tlačenja. Gotovo je primerno preiskovati, ali je vlada nasproti slovenskemu narodu izvršila svojo nalogo. A žalibože, gospoda, vlada našemu narodu ni izpolnila najskromniših zahtev, da ravno sedanja vlada je premnogo storila, kar še hujše žali narodno ravnopravnost.

Začnem naj z ljudsko šolo. Ljudska šola je gotovo oni zavod, ki ima razširjati omiko mej narod. Gotovo gospoda mi bodete pritrdili, da se narod le lahko omika na podlagi narodovega jezika. Kaj pazljivo sem zasledoval v tej zbornici obravnave o prikračenji šolske dolžnosti, a le jednega govornika nisem zapazil, ki bi bil trdil, da se kakov narod s kakim drugim jezikom, ne pa z narodovim zamore omikati. To se tako razume samo po sebi, da tega nobeden govornik še omenil ni. In res bi človek mislil, da se tudi s slovenskim narodom tako ravna.

V mojej ožjej domovini, v grofiji goriškej, je res dotična postava postavila ljudske šole na narodno podlago ter je mej Slovenci v teh učilnicah vpeljala slovenski učni jezik, mej Italijani pa italijanski. A to se je s časom premenilo. Visoka vlada in deželni svet sta namreč zaukazala, da se ima nemščina podučevati ne le na četvero-razrednicah, ampak tudi na dvorazrednicah in celo v enorazrednicah in sicer se je imajo vsi učenci učiti. Vsi pravi skušeni šolniki mi bodo radi pritrdili, da najspretniši učitelj, ki v 6 raznih oddelkih ali celo v osmih hoče natanko in vestno splovnati svojo nalogo, ne more dobiti v tednu le ene ure, katero bi otroke vadil tujega jezika. Ker se res tako godi, reči moram, da ti učitelji zaprav-

ljajo čas, ki bi ga za druge nauke res lahko uspešno porabili.

Še bolj čudno pa je to, da po grofiji goriškej se morajo vsled vladine naredbe Slovenci učiti nemščine, ne pa Italijani (Čujte! na desnici). V Lahih slobodno določujejo starši in učenci, ali se hočejo učiti nemščine ali ne. Ta naredba očitno kaže, da bi vlada rada ponemčila slovenski narod, spričuje pa tudi, da pri nas ne veljajo za vse enake pravice. V Istri kakor po celem Primorskem je $\frac{2}{3}$ vseh prebivalcev Slovanov (Slovencev in Hrvatov) in le $\frac{1}{3}$ Italijanov in vendar se v premnogih šolah, ki so samim Slovincem in Hrvatom namenjene, podučuje le italijansko. Naj omenim le Pazinskega glavarstva. To šteje 32.000 Hrvatov in samo 6000 Lahov in vendar ni v celem glavarstvu le jedne šole s hrvatskim učnim jezikom, po vseh se izključljivo italijansko podučuje. (Čujte! na desnici).

In na Koroškem; v tej deželi je cela tretjina vseh prebivalcev Slovencev. Znano vam je, da se ondi slovenski pridiguje v 117 župnijah; v vsakej župniji bi imela biti vsaj ena šola, in najbrže je tudi, a vendar je na Koroškem po vseh šolah brez izjeme nemški učni jezik. (Čujte! na desnici). Temu tudi prav nič ni pomagala ona prošnja, ki jo je 95 katehetov podpisalo in pred dvema letoma poslalo deželnemu šolskemu svetu in visokemu ministerstvu. V tej prošnji so prosili naj bi slovenske otroke naučili vsaj slovenski čitati, ker drugače se še katekizma učiti ne morejo — in zanemariti se mora ves krščanski nauk. Iz tega previdite, kaki slabi nasledki se rodijo iz tega, da se pri slovenskih Korošcih slovenščina v šolah popolnoma prezira.

A to ravnanje ni le popolnoma navskriž z vladinim programom, temveč nasprotuje celo § 19 osnovnih postav. Ta paragraf namreč tudi prepoveduje, da bi se v kakej deželi otroci jedne narodnosti morali učiti jezik drugega naroda. Na Koroškem, gospoda, je slovenščina gotovo slovenskim prebivalcem deželni in materni jezik. Po § 19. je prepovedano, da bi se podučevali v tujem jeziku; po njem se smejo podučevati le slovenski. A godi se ravno narobe. Podučujejo se nemški, in materni jezik se popolnoma zanemarja. Če se tu ne prelamlja § 19 osnovnih postav, potem res ne vem, kako se bi prelamljal. In enako se godi v Istri.

V tej deželi se govori slovenski in hrvatski, ponekodi pa italijanski. Tudi osnovna postava prepoveduje, da bi se otroci slovenske in hrvatske narodnosti podučevali italijanski. Vendar se povsodi podučujejo italijanski in materinščina je naravnost izključena. Tu je pač prelom osnovne postave, kateremu treba v okom priti. Tudi po Kranjskem in južnem Štajerskem se, če sem prav podučjen, v ljudske šole poleg slovenskega podučuje tudi nemščina. Iz navedenih raz-

logov to nikomur ne koristi, in zlasti v enorazrednicah se s tem le čas trati.

Kaj pa je z nadzorovanjem šol. Deželna postava za nadzorovanje šol je na Goriškem bila dana le za grofijo goriško in gradiško. Po tej postavi je Gorica sedež deželnemu šolskemu svetu; in tako je sprva tudi bilo; prav naravno, ker vsi članovi deželnega šolskega sveta stanujejo v Gorici. Kar je pozneje visoka vlada, ne mislim sedanje, po nekem ministerskem ukazu samovoljno prestavila sedež deželnega šolskega sveta iz Gorice v Trst. Vsled tega članovi ne morejo zmirom porabljeni uradnih spisov in tudi k sejam se zbirajo enkrat na mesec v Gorici. Ker se je poročevalec preselil v Trst, pridejo ta, predsednik deželnega šolskega sveta, zapisnikar in dva šolska nadzornika vsakrat v Gorico. Vsako tako potovanja velja 150 forintov — in celo leto 1800 forintov, katere bi leko drugodi koristnejše porabljali.

Po dotičnej deželnej postavi bi imel jeden izmed obeh strokovnjakov tudi nadzorovati šole po Goriškem. Postava je to določila, da bi prikratila dotične stroške za posebnega šolskega nadzornika. A kaj je storila vlada? Tebi nič, meni nič je imenovala dva nadzornika za celo Primorsko s sedežem v Trstu. Vsled tega prihajata k sejam deželnega šolskega sveta goriškega dva deželna nadzornika, ki nista članova rečenega sveta; ta dva poročata svetu, če prav nista njegova članova; da némata pravice glasovati, razume se samo po sebi. Uže grof Coronini, prejšnji predsednik, je bil opomnil vlado na to napako, a vlada vendar nij izpolnila njegove opravičene zahteve. — Ker se s tem žali pravo, prelamlja se namreč dotična deželna postava, moram visokej vladi nehoté izreči željo, da resnobno zahtevam od nje, da prestavi deželni šolski svet iz Trsta v Gorico, t. j. tje, kjer je prej bil. Neka druga napaka pa je, da nadzornik za srednje šole zna samo nemški in italijanski, in primerno bi bilo, da bi vsak nadzornik znal jezik večine prebivalcev v deželi, kjer službuje. Sedaj preidem na srednje šole.

(Dalje prih.)

Smešničar 21. Ko je bilo v R. cib gostovanje, bil je oča starešina nek močno sposoben mož in je imel navado, da je rad pravil: „le čedni bodimo“. Ko so pogače na mizo prinesli, je hotel iti od mize, da bi se malo prehladil, pa nebi rad gostom neprilike delal, da bi ga vun pustili. Zato stopi črez mizo ali noga se mu zadene in pade ritanski v vročo pogačo. Ko se je izkobacal, pristopijo neke ženske z žlicami, da bi pogačo s hlač postrgale. Drugi gostovajščaki pa so pravili: „oče starešina, le čedni bodimo!“

Radoslav Rižnar.

Razne stvari.

(Javno zahvalo blag. g. baronu Goedelnu) svojemu državnemu poslancu izrekajo občinski za-

stopi in krajni šolski sveti slov. graškega okraja pri sv. Martinu, pri sv. Ilji nad Turjakom, pri sv. Vidu Valdeškem, pri sv. Janži nad spod. Drauburgom, v Podgorji, na Razborji in g. Josip Barle ravnatelj slov. graške šole za blagodušna darila ob priliki cesarjevičeve poroke. Lepi dopis o svečanosti v Slov. Gradei priobčimo prav radi prihodnjič; krajšati ga nečemo.

(Vrli Središčanje) so kaj lepo obhajali cesarjevičovo poroko, to pa kot zavedeni Slovenci. Več poročamo prihodnjič. Omenimo le, da so odposlali do cesarjeviča slovensk telegram. Dobili so pa ta odgovor: Slavnemu občinskemu odboru v Središči in č. duhovnišču (Polstrau): Njegova cesarska visokost cesarjevič naslednik se zahvaljuje za lojalno voščilo, poslano mu o priliki njegove poroke in za izraz lojalnosti izrečene Njemu. Najvišji hofmeister Njegove cesarske visokosti.

Grof Bombelles.

(Dijaškemu semenišču) je č. g. Anton Vraz daroval 10 fl.

(Obsojeni) so bili v Celji Simon Zaje na 2 leti, Jurij Plohel na žive dni, Tomaž Ziegler 5 let, 17letni morivec Janez Ljubše na 3 leta.

(V Hrastniku) bil je 18. maja kasir v premogovih jamah na Ojstrem g. Erik vitez plem. Hervay pokopan.

(Ptujaska hranilnica) je mestu poklonila 3000 gold. na razpolago.

(Mostnina) ptujskega mosta pride v okrajnem zastopu dne 4. junija t. l. na dražbo.

(V Ljutomeru in Žavci) so osnovali podružnico družbe rudečega križa; slednjaj predsednik je knez Salm.

(Znani dr. Strafella) je dne 10. maja toliko brbral o „deutsche Eiche“ v Ptuj, da naposled ni prav vedel, ali je cesarjeviču ime Rudolf ali Ruprecht. Mnogo rogoviležev od l. 1848 je uže šlo v pokoj. Spodobilo bi se tudi uže za Strafello.

(Mahrenberški notar) g. Rudl je djan v sodniško preiskavo, ker je v telegramu do shoda liberalnih kmetov v Ivniku javno na duhovenstvo psoval.

1—2

Oznanilo.

Zavoljo prošnje za štipendije v znesku 100 fl. in 120 fl., katere je deželni odbor štajerski razpisal za 1. oktober 1881, se naj pogleda Oznanilo v šte. 20. „Slov. Gospodarja od 19. maja 1881. Prošnje se imajo osobno predložiti konči do 31. jul. t. l. pri ravnateljstvu deželske kmetijske šole v Grottenhofu blizu Gradca.

V Gradei dne 23. apr. 1881.

Deželni odbor štajerski.

(Uredništvo Slov. Gospodarja) nahaja se v Mariboru v g. Ehrenbergovej hiši, Schillerstrasse. ker so uredniku dosedanje 11letno prosto stanovanje po krivici vzeli in ga tako kaznovali najmanjše za 200 fl. na leto.

Loterijne številke:

V Gradci 2. maja 1881: 39, 25, 83, 87, 35.
Na Dunaji " " 35, 78, 40, 49, 79.

Prihodnje srečkanje: 4. junija 1881.

Najnovejši kurzi na Dunaji.

Papirna renta 78.55 — Srebrna renta 79.— — Zlata renta 84.35— Akcije narodne banke 849.— — Kreditne akcije 639.— 20 Napoleon 9.32 — Ces. kr. cekini 5.55 —

2-6

Marijacejske kapljice za želodec,

nepresežno izvrstno zdravilo zoper vse bolezni v želodci

in nepresežen zoper nestlast do jedi, slabi želodec, smrdečo sapo, napihnenje, kisló podiranje, ščipanje, katar v želodci, zgago, da se ne nareja pesek in pšeno in slez, zoper zlatenico, gujus in bljuvanje, da glava ne boli (če izvira bolečina iz želodca), zoper krč v želodci, preobloženje želodca z jedjo ali pijačo, črve, zoper bolezni na vranici, jetrah in zoper zlato žilo.

Jedna sklenica z navodilom, kako se rabi, stane 35 Kr.

Prodava jih v Mariboru lekar g. Jož. Nos in trgovce g. S. Lucardi.

Svaritev! Ker se v zadnjem času naš izdelek posnemlja in ponareja, zato prosimo, naj se kupuje samo v zgoraj navedenih zalogah in pazi, naj se osobito na ta znamenja: Prave Marijacejske kapljice za želodec morajo imeti v sklenico vtisnene besede: Echte Mariazeller Magentropfen — Brady & Dostal — Apotheker, sklenica mora biti zapečatená z našim originalnim pečatom, na navodilu za rabo in na zavitku, na katerem je podoba Marijacejske matere božje, mora biti poleg te podobe utisneno sodnijsko spravljeno **varstveno znamenje** in zavoj mora biti zapečaten z našim **varstvenim znamenjem**. Izdelki podobnega ali istega imena, ki nimajo teh znakov istinitosti, naj se zavržejo kot ponarejeni in prosimo, naj se nam taki slučaji takoj naznanijo, da bodo sodnijski kaznovani izdelovalci in prodajalci.

Glavna zaloga v lekarni „zum Schutzengel“, C. Brady, Kremsier.

Oznanilo.

Sejmi, živinski in kramarski, nastavljeni v Laškem na 7. den junija t. l. in v Trbovljah na 9. den junija t. l. se letos ne bodo obhajali.

Ces. kralj. okrajno glavarstvo v Celji dne 22. maja 1881.

Ces. kralj. namestnijski svetovalec

Haas.

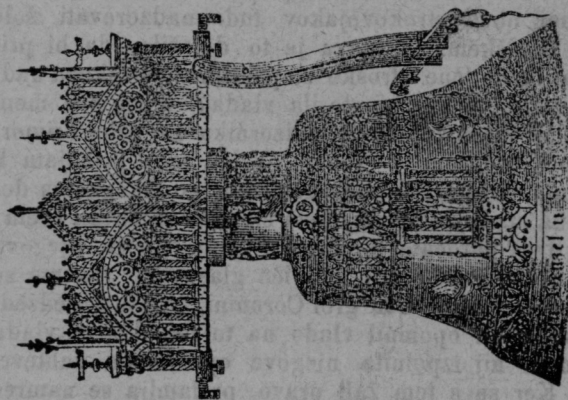
Livarna,
Badgasse Nr. 9,
blizu sl. cerkve.

Številnih priznanih
za zlite zvonove
je priredjenh za
ogled.

zvonarna in livarna

g. Janeza Dencel-na in sinov
v Mariboru,

zliva posebno izvrstne zvonove in najcenejše zvonovine v vsakej velikosti s iz nova izumljenimi pre-gibnimi kronami (ki se naj ne jemljejo za navadne debele, lite tečajje) na vsakojaki glas, katerega koli do želi, bodi v popolnih, vbranih akordih ali kot spolnilo že obstoječih starih zvonil z jasnim in čistim glasom pod poroštvom; zvonove, ki se s starim nebi vjemali, vzememo zopet nazaj. Zvonilno spravo priskrbimo iz razne robe, kakoršno pač kdo želi: iz kovanega, iz litega železa ali iz besemerskega jekla in iz hrastovega lesa in sicer po novem načinu z blazinicami na perotih takó, da se zelo lahko zvonil in v zvoniku nič ne tresse.

Ilustrirane obrazce dopošljemo, kdor jih želi, brezplačno po pošti. 2-8

+ + + + + () + + + + +
+ 1-3 +
G i p s.
Ernest Širca v Žavci
naznanja, da ima sedaj v svojej za-
logi najboljšega gipsa za polje.
+ + + + + () + + + + +